ПрАТ «ВНЗ»

«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Навчально-науковий Інститут права ім. князя Володимира Великого

МАУП

Методичні рекомендації

щодо виконання та захисту випускних кваліфікаційних робіт другого (магістерського) рівня вищої освіти для студентів денної та заочної форм навчання Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого зі спеціальностей 081 Право, 262 Правоохоронна діяльність та 293 Міжнародне право

Київ -2019

Авторський колектив: А. М. Кислий, д-р юрид. наук, проф., директор Навчально-наукового інституту права; **В. В. Гевко**, канд. юрид. наук, доц. заступ. директора Навчально-наукового інституту права; **К. В. Муравйов**, д-р юрид. наук, доц., зав. кафедри адміністративного, фінансового та банківського права; **В. І. Литвиненко**, д-р юрид. наук, проф., зав. кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства; **В. О. Заросило**, д-р юрид. наук, проф., зав. кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності; **О. Х. Юлдашев**, д-р юрид. наук, проф., зав. кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін.

Схвалено Вченою Радою Навчально-наукового інституту права (протокол № 12 від 15.03.19)

Кислий А. М., Гевко В. В. та ін. Методичні рекомендації щодо підготовки магістерської роботи. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. — 27 с.

Методична розробка містить практичні рекомендації щодо правил, етапів, алгоритмів та механізмів виконання та захисту магістерської (дипломної) роботи, зразки оформлення необхідних документів, оформлення списку літератури тощо

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2019
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2019

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Магістр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра чи спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння і знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, здібності до творчої науково-дослідної і науково-педагогічної діяльності, володіти методологією наукового дослідження, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації. Магістерська освітньо-професійна програма містить приблизно однакові за обсягом складові — освітню і науково-дослідну. Підготовка магістра завершується захистом дипломної роботи на засіданні державної екзаменаційної комісії.

Випускна кваліфікаційна робота магістерського рівня освіти (далі – магістерська робота) — це самостійна випускна науково-дослідна робота студента, яка виконує кваліфікаційну функцію та готується з метою публічного захисту для отримання академічного ступеня магістра. Основне її призначення — продемонструвати авторський рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести пошук вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого — самостійним оригінальним науковим дослідженням студента, у розробці якого зацікавлені установи, організації, підприємства, при цьому студент упорядковує за власним розсудом накопичені факти та доводить їх наукову цінність або практичну значущість.

Магістерська робота має бути закінченим науковим дослідженням у галузі права (міжнародного права), виконаним у вигляді спеціально підготовленого рукопису, має характеризуватися єдністю змісту і свідчити про певний внесок автора в юридичну науку. Вона виконується на базі теоретичних знань і практичних навичок, отриманих студентом протягом усього терміну навчання, самостійної науково-дослідної роботи, пов’язаної з розробкою конкретних теоретичних і прикладних завдань, і повинна містити висунуті автором для захисту науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, певні наукові положення.

Магістерська робота є кваліфікаційною роботою, на підставі якої екзаменаційна комісія з атестації осіб, які здобувають ступінь магістра, приймає рішення про присвоєння ступеня «магістр права» / «магістр міжнародного права» та видачу державного документа про здобутий ступінь вищої освіти. Результат виконання дипломної роботи є одним з основних критеріїв для оцінки якості реалізації завдань відповідної освітньо-професійної програми.

На відміну від дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук, що є науково-дослідницькими працями, магістерська робота є самостійним науковим дослідженням і кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання більш-менш відомих рішень. Її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання. Виконання такої має повинне не стільки розв’язувати наукові проблеми (завдання), скільки засвідчити, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх розв’язання.

При оцінці випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен *уміти*:

- формулювати мету і завдання дослідження;
- складати план дослідження;

- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, керуючись завданнями конкретного дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих літературних джерел;
- оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді звітів, рефератів, статей.

Процедура підготовки і захисту магістерської роботи подібна до захисту дипломної роботи.

При визначенні особливостей дипломної роботи магістра слід виходити з того, що дипломна робота взагалі — випускна самостійна робота навчально-дослідного характеру, що виконується студентами, які закінчують гуманітарні вищі навчальні заклади. Написання та захист дипломної роботи є перевіркою готовності студента до майбутньої професійної діяльності.

Майбутня професійна діяльність магістра педагогічної, наукової чи управлінської діяльності у відповідній галузі економіки повинна бути пов'язана з виконанням функцій викладача вищого навчального закладу, наукового працівника чи менеджера. Ось саме готовність до такої діяльності і повинна засвідчувати робота магістрів.

Магістерська робота має засвідчити, наскільки повно в ній відображені та обґрунтовані положення, висновки і рекомендації, їх новизна і значущість, а її автор набув первинних навичок наукової роботи.

Накопичені наукові факти закріплюються у вигляді текстового та ілюстративного матеріалу, який студент-магістрант упорядковує за власним розсудом, доводить його наукову цінність, практичну значущість тих чи інших положень. Її підготовка відображає як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність яких обґрунтовується в кожному конкретному випадку їх використання.

Зміст магістерської роботи у систематизованому вигляді фіксує як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його хід, а також отримані результати. Причому наукові факти не просто описуються, вони всебічно аналізуються, розглядаються типові ситуації відповідно до обраної теми.

У рекомендаціях розкриваються етапи науково-дослідної діяльності, розглядається коло основних проблем, пов'язаних із забезпеченням результативності та об'єктивності наукової діяльності, наведено загальні положення щодо підготовки магістерської роботи, її мети і завдання, структури, написання і оформлення. Розкрито змістовну сутність, послідовність виконання роботи, порядок підготовки до захисту. Усі рекомендації викладено відповідно до чинних нормативних актів Міністерства освіти і науки України, у яких регламентовано вимоги до підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр".

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

2.1. Вибір теми та складання плану дипломної (магістерської) роботи

Тематика дипломних робіт визначається провідними викладачами випускової кафедри і затверджується на першому в навчальному році її засіданні. Кожен з викладачів розробляє приблизний перелік тем дипломних робіт з розрахунку 3-4 теми на кожного студента, написанням дипломної роботи якого він керуватиме протягом відповідного навчального року. Теми, що пропонуються, не можуть бути тотожними тим, за якими на кафедрі виконувалися дипломні роботи протягом попередніх трьох навчальних років.

Теми дипломних робіт розробляються відповідно до переліку дисциплін магістерської підготовки відповідних спеціальностей (081 Право, 262 Правоохоронна діяльність чи 293 Міжнародне право). При цьому повинна враховуватися

спеціалізація (коло наукових інтересів) наукового керівника, актуальність і ступінь наукової новизни відповідної тематики.

Тематика дипломних робіт оновлюється щороку з урахуванням актуальності тем, стану наукових досліджень, у зв'язку з виникненням нових проблем наукового та практичного характеру, пов'язується з напрямами науково-дослідної роботи університету та відповідної випускової кафедри, рекомендаціями, побажаннями та на замовлення органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій.

Перелік рекомендованих кафедрою тем дипломних (магістерських) робіт не є вичерпним; студент може самостійно сформулювати тему дипломної роботи і з відповідним обґрунтуванням подати заяву про затвердження завідувачу кафедри. Зазвичай такі теми пов'язані з науково-дослідною роботою випускника на кафедрі або його професійною діяльністю. У випадку, якщо тему дипломної роботи ініціює студент, він повинен доцільно обґрунтувати доцільність її розробки та можливостей її успішного виконання.

Студент обирає тему своєї дипломної (магістерської) роботи самостійно. За необхідності, для правильного вибору теми, консультативну допомогу студентові надає керівник дипломної роботи чи інші науково-педагогічні працівники кафедри.

Студенти денної форми навчання мають визначити тему дипломної роботи протягом 4–6 тижнів, а студенти заочної форми навчання – упродовж 4–8 тижнів з початку занять на першому курсі навчання.

При виборі теми необхідно враховувати, що в межах однієї форми навчання, як правило, не допускається виконання дипломної роботи за однією і тією самою темою двома чи більше студентами, тому фахівець кафедри має інформувати студентів про вже обрані теми дипломних робіт.

Вибір теми дипломної роботи здійснюється за заявою студента на ім'я завідувача випускової кафедри, погодженою з керівником роботи. Після підписання зазначеними особами заява передається на зберігання фахівцю кафедри.

За відсутності заяви студента визначення теми його дипломної роботи здійснюється за рішенням випускової кафедри за поданням завідувача кафедри.

Теми дипломних (магістерських) робіт обговорюються на засіданнях випускових кафедр і затверджуються директором. Список тем дипломних робіт, обраних студентами у поточному навчальному році, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові студента та наукового керівника, дати обрання теми за особистим підписом студента ведеться лаборантом кафедри і зберігається на кафедрі.

Тема дипломної роботи має бути актуальною, відповідати сучасному рівню розвитку юридичної науки і правозастосовної діяльності, бути спрямованою на вирішення важливих міжнародних, регіональних та/або національних питань і проблем розвитку певної галузі діяльності.

Назва теми має бути лаконічною (не більше дев'яти слів), чітко і конкретно відображати предмет, мету та основний зміст роботи. Слід звертати увагу на те, щоб назва теми була тотожною тій, що зазначена в наказі директора (заступника директора) про закріплення тем дипломних робіт, завданні на дипломну роботу, на титульному аркуші дипломної роботи, у документах Екзаменаційної комісії та додатку до диплома.

При формулюванні теми дипломної роботи не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового змісту. Не слід розпочинати назву теми дипломної роботи зі слів «Дослідження питання...», «Розробка…», «Аналіз..» та ін., в яких не відображено достатньою мірою сутність проблеми. У назві теми дипломної роботи мають бути відсутні також будь-які кількісні дані, скорочення та абревіатури, крім загальноприйнятих.

2.2. Підготовка до виконання дипломної (магістерської) роботи

Підготовка магістерських робіт проводиться студентами в інституті або на підприємствах (в організаціях, установах), що зацікавлені у цій роботі. За місцем виконання роботи студенту надається робоче місце, а також обладнання, необхідне для її виконання, проведення експерименту тощо.

Починати роботу слід з попереднього складання плану та бібліографії за обраною темою. З цією метою студент може опрацьовувати фонди ЦНБ МАУП, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського або бібліотек інших юридичних закладів вищої освіти.

Варто мати на увазі те, що більшість бібліотек допускають до користування своїми фондами осіб за умови подання відповідного клопотання з місця навчання або роботи чи за наявності єдиного читацького квитка.

Вивчення літератури з обраної теми слід починати з відповідних підручників, посібників, енциклопедій, довідників, з перегляду власних лекційних та семінарських конспектів, поступово переходячи до ознайомлення з монографічними роботами, статтями з періодичних видань, науковими повідомленнями тощо. У першу чергу підбирається література останніх років видання. Для полегшення вибору статей з журналів доцільно ознайомитися зі змістом статей, що були опубліковані за рік, в останньому або першому номері журналу.

Особливо високо цінується використана в роботі найновіша інформація. Особливу увагу варто присвятити проблемним питанням, спірним думкам, дискусіям, неузгодженостям міжнародно-правових актів, чинного національного законодавства. Разом з цим варто мати на увазі, що окремі міжнародні угоди та національні нормативні акти, що втратили чинність, можуть використовуватись у дипломній роботі тільки в тому випадку, коли тема досліджується в історичному чи порівняльно-правовому аспекті.

Вивчення літературних джерел під час виконання дипломної роботи бажано проводити у такій послідовності:

- виписка бібліографічних даних про джерело, яке опрацьовується;
- загальне ознайомлення з твором у цілому та перегляд усього змісту;
- вибіркове опрацювання обраної частини твору;
- виписка матеріалів, що зацікавили, з посиланнями на сторінки, з яких зроблено виписку;
- критична оцінка записаного, його редагування та використання в роботі. Робота над науковими джерелами сприяє набуттю навичок самостійної творчості студента.

Слід також пам’ятати і про можливість використання ресурсів мережі INTERNET, де можна знайти не лише бібліографічні дані окремих наукових праць, а й самі джерела. Зокрема, законодавство України у повнотекстовому вигляді представлене на сторінці «Законодавство» офіційного веб-порталу Верховної Ради України (URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws). Натомість із текстами міжнародно-правових актів можна ознайомитися на офіційних сайтах відповідних міжнародних міжурядових організацій, органів, спеціалізованих інституцій, зокрема Організації Об’єднаних Націй (URL: http://www.un.org/ru/), Європейського Союзу (URL: http://europa.eu/), Європейського суду з прав людини (URL: http://www.echr.coe.int/echr/) тощо.

Після ознайомлення з вітчизняним та зарубіжним законодавством, міжнародно-правовими актами, науковою літературою за темою роботи, студент вже має сформовану думку про напрям свого дослідження і може пропонувати науковому керівникові проект плану дипломної роботи.

Загальними вимогами до складання плану є наявність 2-3-х розділів, що охоплюють 6-9 підрозділів (приблизно співмірних за обсягом), побудова дослідження від загального до часткового і, головне, дотримання меж дослідження, визначених предметом, метою і завданнями роботи. Здебільшого, помилками під час складання плану є те, що студенти формують план, де тільки один розділ охоплює тему роботи, а інші

виходять за її межі. Також слід пам'ятати, що назви окремих розділів та підрозділів – це лише частини загальної теми кваліфікаційної роботи, тому вони мають бути вужчими за змістом і не повторювати назву роботи.

З метою оптимізації роботи рекомендується також скласти розгорнутий план дослідження з посторінковою розбивкою майбутнього тексту. Разом з планом студент затверджує у наукового керівника завдання на дипломну роботу з календарним планом її виконання, де визначаються строки виконання та подання на перевірку окремих структурних частин роботи та/або роботи в цілому.

Після остаточного уточнення структури роботи керівник затверджує план роботи, і студент може розпочинати працювати над її текстом.

2.3. Безпосереднє виконання дипломної (магістерської) роботи та основні вимоги до її змісту

Структурно дипломна робота має складатися з титульного аркуша, змісту роботи, переліку умовних позначень (за необхідності), вступу, основної частини (розділів та підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків.

Магістерська робота розпочинається з *титульною аркуша*, де зазначаються: офіційна назва навчального закладу та кафедри, на якій виконана робота; тема дипломної роботи; прізвище, ім'я та по батькові автора; прізвище, ім'я та по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання наукового керівника; місто та рік написання роботи (*див. додаток 1*).

Вступ має містити такі рубрики (компоненти), викладені у такій послідовності:

- *актуальність теми;*
- *мета і завдання магістерської роботи;*
- *об'єкт дослідження;*
- *предмет дослідження;*
- *методи дослідження;*
- *практичне значення отриманих результатів;*
- *структура магістерської роботи.*

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими підходами до розв'язання проблеми (дослідження) обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку права. Висвітлення актуальності не має бути багатослівним. Достатньо кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання.

Мета і завдання магістерської роботи. Після обґрунтування актуальності вибраної теми необхідно сформулювати мету роботи та виділити ті завдання, які потрібно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як "Дослідження …", "Вивчення …", тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Метою магістерської роботи є очікуваний кінцевий результат, який зумовлює загальну спрямованість і логіку дослідження (теоретичного або прикладного), до відповіді на запитання "Для чого проводяться дослідження". У завданні дослідження формулюються завдання, на які слід дати відповіді для реалізації мети дослідження і розкривають зміст предмет дослідження. Конкретні завдання, які будуть вирішуватися відповідно до визначеної мети: "установити …", "виявити …", "виділити ….", "визначити …", "виробити …", "відпрацювати …", "надатидати класифікацію …", "здійснити …", "обґрунтувати …", "описати …", "охарактеризувати …", "передбачити ….", "покращити …", "поширити …", "розкрити …", "розробити …", "удосконалити …", "узагальнити …", "уніфікувати …" та ін.

Формулювати завдання слід точно і чітко, оскільки опис їх вирішення має становити зміст розділів (підрозділів) роботи.

Заголовки розділів магістерської роботи визначаються саме при формулюванні завдань дослідження.

Завдання роботи визначають шляхом декомпозиції мети на окремі прості складові, що відображають етапи дослідження в їх логічній послідовності. При цьому потрібно враховувати, що під час опрацювання проблеми як суперечності доцільно виділяти три складові, що зумовлюють підцілі: перша полягає у вивченні однієї сторони суперечності (аналіз ситуації, в тому числі недоліки і чому це стало проблемою, огляд літератури з питання й досвіду розв'язання проблеми тощо); друга полягає у вивченні можливих шляхів розв'язання проблеми, здійсненні необхідних досліджень і розробок, тобто в побудові концептуальної моделі майбутньої ситуації та засобів її реалізації; третя узагальнює попередні дві та відображає засоби розв'язання проблеми, пропозиції та рекомендації, механізми їх практичного впровадження. Слід пам'ятати, що набір завдань з реалізації мети обґрунтовує і визначає структуру роботи, яка позначається на змісті магістерського дослідження.

Як правило, формулюються не менше 5–6 завдань.

Після формулювання мети і завдань дослідження у магістерській роботі визначаються об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Отже, якщо право регулює суспільні відносини, то об'єктом юридичного дослідження у більшості випадків мають бути суспільні відносини в тій чи іншій сфері.

Предмет дослідження – це найбільш значущі властивості чи частина об'єкта та сфера його діяльності, на яку спрямовано основну увагу дослідника. Предмет дослідження відповідає на запитання: "що досліджується", визначає тему магістерської роботи.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага магістранта, оскільки предмет дослідження визначає тему магістерської роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження як інструмент знаходження фактичного матеріалу – обов'язкові елементи вступу до магістерської роботи і необхідна умова досягнення поставленої мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Серед найпоширеніших можна назвати такі методи: порівняння, абстрагування, аналіз і синтез, аналогії. Крім того, серед основних методів можуть бути застосовані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, основу яких становлять системний аналіз, історичний і діалектичний методи, індукція й дедукція, аналіз і синтез, абстрагування, моделювання, прогнозування, експертиза тощо.

Практичне значення одержаних результатів. У роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення, відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання, про ступінь готовності до використання або масштаби використання. У юридичних дослідженнях традиційним є описання можливості використання отриманих результатів: у сфері

правотворчості; у науково-дослідній сфері; у правозастосовній практиці; у навчальному процесі.

Апробація результатів дослідження. Подаються відомості про участь студента у міжнародних, всеукраїнських та вузівських науково-практичних конференціях, круглих столах та інших науково-комунікативних заходах, на яких оприлюднено результати досліджень, викладених у магістерській роботі. Необхідно зазначити назву, місто та термін проведення конференції у якій студент брав участь.

Структура магістерської роботи. Перераховують усі структурні елементи магістерської роботи. Наприклад: Робота складається зі вступу, трьох розділів, які поєднують дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

В **основній** частині викладається зміст дослідження: основні теоретичні положення, що визначають сутність обраної теми, предмета дослідження, з урахуванням мети та завдань дипломної роботи; доктринальні положення, різноманітні підходи до зазначених проблем на основі аналізу спеціальної літератури; обґрунтовується та формулюється особиста точка зору з розглянутих проблем; здійснюється аналіз міжнародно-правових актів і внутрішньодержавного законодавства; досліджуються матеріали практики національних та міжнародних судових органів до теми роботи; пропонуються можливі шляхи вирішення існуючих проблем.

Найбільш оптимальний варіант структурування тексту – 2-3 розділи, що розбиті на підрозділи. Розділ не може складатися з одного підрозділу. Як правило, розділ включає 2-4 підрозділи. Кожен розділ дипломної роботи повинен закінчуватися короткими висновками.

У **висновках** до дипломної роботи викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в роботі, що повинні містити певні відповіді на наявні в об'єктивному праві (національному та/або міжнародному) та практиці його реалізації питання. Далі формулюються висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. Висновки повинні кореспондувати зі сформульованими у вступі метою і задачами дослідження. Доцільно, щоб кожному підрозділу дипломної роботи відповідали 1-2 висновки, котрі у підсумку надавали б підстави для твердження про те, що мету дипломної роботи успішно досягнуто.

Висновки автора повинні мати обґрунтований характер і бути результатом самостійного дослідження.

Дипломна робота завершується **списком використаних джерел,** на які є посилання в тексті роботи та які використані при її виконанні.

Інформативні матеріали, які в повному обсязі не використані в роботі під час аналізу, а лише підтверджують певні положення, бажано подавати в *додатках* до роботи, після списку використаних джерел. До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації: таблиці допоміжних цифрових даних; ілюстрації допоміжного характеру; інші дані та матеріали. Обов'язковим додатком до дипломної роботи є копії наукових праць автора за темою дипломної роботи (наукових статей, тез доповідей на наукових конференціях і круглих столах тощо). Обсяг додатків у загальному обсязі дипломної роботи не враховується.

Обсяг основного тексту дипломної роботи має становити 80─110 сторінок без списку використаних джерел, що складає 3,2─4,5 авторських аркушів (з розрахунку 1 друкований аркуш – 40 тис. знаків з пробілами); кількість використаних джерел – 80─100.

Допускаються відхилення від зазначених орієнтирів щодо обсягу у межах 5 %. Якщо обсяг дипломної роботи перевищує зазначені межі, рецензент може відмітити це як недолік. Якщо обсяг основного тексту дипломної роботи менший ніж 75 сторінок, то така робота не допускається до захисту.

До основного тексту входять:

– титульний аркуш (1 стор.);

– зміст роботи (1 стор.);
– перелік умовних скорочень (1-2 стор.);
– вступ (3–5 стор.);
– розділи 1, 2, 3 (приблизно однакові за обсягом);
– висновки (3–5 стор.).

Обсяг наступних складових роботи – списку використаних джерел і додатків – залежить від кількості джерел та змісту роботи.

Роботу над текстом доцільно розпочинати з першого розділу, в якому зазвичай висвітлюються найбільш загальні питання (подекуди історико-теоретичного характеру) досліджуваної проблеми. Виклад тексту має відповідати темі роботи, тому автор повинен суворо слідкувати за тим, аби не виходити за її межі. При цьому слід послідовно, логічно викладати матеріал, не забуваючи при цьому зазначати використані джерела. Обов'язковою вимогою до дипломної роботи є наявність власного бачення проблематики, самостійних висновків, пропозицій до законодавства, ідей тощо.

Відповідно до розробленого і погодженого з керівником плану, студент висвітлює кожне з передбачених у ньому питань. При цьому він:

1) наводить і розглядає різні спірні питання окремих науковців та практичних працівників;

2) визначає свою позицію щодо спірних питань, підтримуючи одну чи кілька з висловлених точок зору або формулюючи свою власну точку зору з наведенням відповідних аргументів;

3) аналізує відповідні положення нормативних актів чи інших першоджерел;

4) використовує матеріали юридичної практики, інші матеріали ілюстративного характеру (статистичні дані, узагальнення, витяги з архівних документів тощо);

5) підтримує чи вносить пропозиції щодо вдосконалення законодавства та поліпшення практики його застосування; формулює інші пропозиції спеціально-юридичного, техніко-юридичного чи теоретичного характеру.

Виклад тексту роботи має відповідати плану і не може зводитися до набору не пов'язаних між собою окремих положень чи фактів. Кожне запропоноване положення слід теоретично обґрунтувати, підтвердити підібраним та систематизованим фактичним і статистичним матеріалом. Усі використовувані в тексті матеріали у вигляді таблиць, схем, графіків тощо повинні обов'язково мати відповідні коментарі і мають бути проаналізовані. Якщо такого аналізу немає, то наведені наочні засоби не лише не зараховуються в актив роботи, а й належать до пасиву, через що оцінка знижується за невміння подати досліджуваний матеріал.

При написанні тексту слід звернути увагу на *стиль викладу*:

– не потрібно використовувати довгих, заплутаних речень;
– не варто надмірно вживати в тексті мовні штампи і кліше;
– слід намагатися викладати думки просто;
– абзаци не повинні складатися з одного речення.

Магістерська робота має бути написана науковою мовою, тобто з дотриманням загальних норм сучасної літературної української мови, правил граматики та з урахуванням особливостей наукової мови, точності й однозначності термінології та стилю. Слід мати на увазі, що сучасній науковій літературі властива манера безособового викладення матеріалу або виклад у формі колективного авторства студента і наукового керівника, у вигляді «на нашу думку…», «ми вважаємо…», тому не вживаються особові займенники «я» чи «ми». Наприклад, замість фрази «я вважаю...» варто використовувати «вбачається, що...».

При виконанні магістерської роботи обов'язковим є використання вітчизняного й зарубіжного законодавства та/або міжнародно-правових актів (дво- або багатосторонніх міжнародних договорів, резолюцій, рекомендацій міжнародних міждержавних органів і

організацій та ін.). Тому, збираючи матеріал, необхідно опрацювати всю нормативно-правову базу за темою дипломної роботи. Необхідно також обов'язково опрацювати наявну судову практику, рішення міжнародних судових інституцій (Міжнародного суду ООН, Суду ЄС, Європейського суду з прав людини тощо), що стосуються теми дослідження. При дослідженні правових актів необхідно проаналізувати практику їх застосування та виявити можливі недоліки у цій сфері.

Вивчаючи відповідний акт національного законодавства чи міжнародно-правовий акт, слід обов'язково звернути увагу на джерело його офіційного опублікування. При опрацюванні нормативного матеріалу слід використовувати лише чинні правові акти, з останніми змінами та доповненнями до них. Посилання на застарілий нормативний матеріал є суттєвим недоліком дипломної роботи і можливе лише в історичному ракурсі.

Збір та опрацювання матеріалів за темою роботи проводиться також під час проходження практики. Тому місце її проходження та зміст необхідно скоординувати з темою дипломної роботи, для того щоб зібрати необхідні матеріали юридичної практики, у т. ч. неопубліковані, архівні матеріали, результати власних спостережень, статистичні дані тощо.

При написанні окремих магістерських робіт може виникнути необхідність проведення соціологічних досліджень, опитувань та використання інших методів збору інформації, які також варто провести на цій стадії виконання дипломної роботи.

Висвітлюючи передбачені планом питання, необхідно:

– наводити і розглядати різні наукові погляди щодо досліджуваної проблематики;
– визначати свою позицію щодо спірних проблем, підтримуючи одну чи кілька з висловлених точок зору або формулюючи свою власну з наведенням відповідних аргументів;
– аналізувати відповідні положення міжнародних договорів, національних нормативно-правових актів;
– використовувати матеріали юридичної практики та матеріали ілюстративного характеру (статистичні дані, узагальнення, витяги з архівних документів, дані соціологічних опитувань тощо);
– підтримувати чи вносити пропозиції щодо вдосконалення положень вітчизняного законодавства та/або міжнародно-правових актів, удосконалення практики їх застосування, формулювати інші пропозиції спеціально-юридичного, методологічного та теоретичного характеру.

Результатом цього етапу є підготовка першого варіанта магістерської роботи, який подається студентом для перевірки науковому керівнику.

При виконанні магістерської роботи слід уникати таких типових помилок та недоліків:

– зміст роботи не відповідає плану дипломної роботи або не розкриває тему повністю чи її частини;
– зміст розділів (підрозділів) не відбиває реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта дослідження;
– безсистемний виклад матеріалу, повторення одних і тих самих положень;
– логічні помилки, невміння виокремити головне;
– мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта та предмета дослідження;
– автор не виявив самостійності, робота є компіляцією або плагіатом;
– не глибокого і всебічного проаналізовано чинне законодавство, чинні міжнародні договори, нова спеціальна література (за останні п'ять років) за темою дослідження;
– кількість використаних джерел є недостатньою для всебічного вивчення теми або переважно використовувалися підручники, а не спеціальна наукова література;
– поверхово висвітлено стан практики, невдало поєднано теорію з

практикою;

– кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням або тексту роботи;

– у роботі відсутні посилання на першоджерела або зазначені не ті, з яких запозичено матеріал;

– бібліографічний опис джерел у списку використаних джерел наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту;

– наведено таблиці, діаграми, схеми, які не складено самостійно, а запозичені з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті;

– обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками.

Виконані частини роботи подаються на розгляд науковому керівнику і з урахуванням його зауважень уточнюються, доповнюються, а у випадку необхідності перероблюються студентом.

Суттєвим недоліком, що перешкоджає допуску до захисту, є плагіат. На відміну від закріпленого у ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначення плагіату як «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору», під академічним плагіатом зазвичай розуміється «навмисне відтворення викладачем, докторантом, аспірантом або студентом у письмовій або електронній формі чужого твору, опублікованого на паперовому або офіційно оприлюдненого на електронному носії, повністю або частково, під своїм іменем без посилання на автора».

При написанні дипломної роботи максимальний збіг не має перевищувати межу 25 %. Факт академічного плагіату (компіляції) у працях студентів може бути встановлений викладачем і підтверджений комісією, створеною розпорядженням завідувача випускової кафедри або декана. Викладач, який виявив низький відсоток оригінальності у дипломній роботі магістра, попереджає про це автора і виносить рішення про недопуск до захисту та відправку матеріалів на доопрацювання, а у випадку незгоди автора – інформує службовою запискою завідувача випускової кафедри.

Нижче тексту останньої сторінки роботи має бути *особистий підпис студента і дата.* Після завершення виконання роботи, її доопрацювання і усунення зроблених науковим керівником зауважень *за погодженням з науковим керівником,* дипломна робота може передаватися для палітурування. Магістерську роботу рекомендується виготовляти у двох екземплярах, один для подання на кафедру, другий – студенту.

Завершена робота (разом з електронним варіантом на диску) має бути подана на кафедру **не пізніше ніж за два місяці до дати захисту**. Після цього робота **передається для зовнішньої перевірки на плагіат.** Роботи студентів, які пропустили термін подання робіт до навчального відділу з поважної причини, можуть бути прийняті за клопотанням наукового керівника з дозволу декана.

Після отримання позитивного відгуку щодо самостійності виконання дипломної роботи вона передається для підготовки відгуку та рецензії на неї.

2.4. Вимоги щодо форми дипломної (магістерської) роботи

Оформлення магістерської роботи. Магістерська робота виконується українською мовою на папері формату А4 (210мм х 297 мм). Робоча площа аркуша, на якому друкується текст роботи, обмежується берегами таких розмірів: верхній і нижній береги – по 20 мм; лівий берег – 25 мм; правий берег – 15 мм.

Робота друкується комп'ютерним способом. Шрифт друку – Times New Roman, звичайний, світлий. Кегль (параметри) шрифту – 14 pt (одиниць). Інтерліньяж – 1,5 (29-30 рядків на сторінці).

Нумерація аркушів проставляється у верхньому правому куті аркуша арабськими цифрами без додавання до номера аркуша будь-яких інших знаків. Нумерація

починається зі вступу ─ стор. 3.

При складанні змісту роботи слід враховувати такі вимоги:

– потрібно зазначати у змісті номери аркушів, на яких починаються відповідні структурні частини роботи (вступ, розділи, підрозділи тощо);

– такі структурні частини роботи як вступ, висновки, список використаних джерел, додатки – у змісті подаються без нумерації, тобто перед ними номери не проставляються;

– назви структурних частин роботи у змісті друкуються від межі лівого берега;

– назви структурних частин роботи (**вступ, розділ, висновки, список використаних джерел, додатки**) друкуються великими літерами звичайним жирним шрифтом з вирівнюванням по центру;

– номери розділів проставляються арабськими цифрами, після яких крапка не ставиться;

– назва розділу друкується великими літерами напівжирним шрифтом у наступному рядку, тобто починається не після номера розділу, а під словом «розділ»;

– номер підрозділу є складним і складається з номера розділу в межах роботи і порядкового номера підрозділу в межах розділу, які між собою розділяються крапкою;

– номер підрозділу проставляється арабськими цифрами, починається від межі лівого поля, після номера ставиться крапка; у цьому ж рядку після крапки з великої літери рядковими літерами напівжирним шрифтом друкується назва підрозділу;

– крапки наприкінці назв структурних частин роботи не ставляться;

– текст кожної структурної частини роботи починається з нового аркуша;

– новий підрозділ продовжується на сторінці, а не з нового аркуша.

Посилання. Особливу увагу при виконанні дипломної роботи слід приділити використанню наукових праць інших авторів. Таке використання можливе лише за умови дотримання авторських прав, за допомогою належним чином оформлених посилань.

Посилання на джерела здійснюються за їх порядковим номером у списку використаних джерел у квадратних дужках. Наприклад, у тексті наводиться: …Гавриленко О. А. зазначає, що «основним джерелом права, яким керувалися еллінські держави під час війни та миру, були загальновідомі норми міжнародного звичаєвого права, які, не будучи викладені у письмовій формі, все ж поступово досягали загального визнання»… [29, с. 86], де 29 – це номер джерела у списку використаних джерел, а 86 – сторінка праці, з якої використана цитата. Відповідний опис у списку джерел оформлюється так:

29. Гавриленко О. А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н. е. – перша половина VI ст. н. е.). Монографія. Харків: Парус, 2006. 352 с.

Варто звернути увагу на те, що *між прізвищем автора та його ініціалами при бібліографічному описі у переліку літератури, необхідно ставити не звичайний, а нерозривний пробіл* (його ставлять одночасно натискаючи на клавіші ctrl, shift, space).

Посилання може мати і непрямий характер. Наприклад, по тексту: … у літературі зазначається, що держава є основним суб'єктом міжнародного права [7, с. 38].

Якщо посилання здійснюється в цілому на джерело або групу джерел, то в дужках зазначаються лише номери посилань. Наприклад, М. О. Баймуратов, Т. Л. Сироїд, Г. І. Тункін стверджують про……[14; 28; 65].

Якщо необхідно послатися на конкретні сторінки кількох джерел, то слід зазначити і номери джерел у списку, і номери сторінок у джерелах, розділяючи між собою різні джерела крапкою з комою. Наприклад, і А. Ф. Антипенко, і М. Ю. Черкес вказували на …. [39, с. 27; 66, с. 23]

У випадку, коли автор дипломної роботи бажає в тексті запозичити думку іншого автора, він може вчинити це двома способами: за *допомогою точної цитати*, або передати думку іншого автора *без точного цитування*. В обох випадках посилання є

обов`язковим.

Необхідною умовою виконання будь-якої наукової праці, у т. ч. дипломної роботи, є вміння студента на підтвердження своєї правоти посилатися на авторитетні джерела або дискутувати зі своїми опонентами. У цьому випадку академічний етикет вимагає правильно відтворювати текст цитати. Текст цитати береться в лапки, подається у тій самій граматичній формі, що в джерелі, зі збереженням особливостей авторського тексту.

При непрямому цитуванні (викладі думок інших авторів своїми словами) необхідно точно викладати авторські думки й коректно оцінювати думки опонента. Цитування має бути ні надлишковим, ні недостатнім: надлишкове цитування створює враження компілятивного характеру роботи, а недостатнє – знижує наукову цінність роботи студента. Кожна цитата має супроводжуватися посиланням на джерело, за відсутності посилань використаний матеріал розцінюватиметься як плагіат.

Список використаних джерел. Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складається безпосередньо за друкованим твором або за каталогами та бібліографічними покажчиками цілком без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв. Оформлення списку використаних джерел здійснюється за вимогами ДСТУ 8302:2015 та відповідно до наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р. *(див. додаток 4).* Список використаних джерел складається в алфавітному порядку; джерела зазначаються мовою оригіналу.

Склад та кількість використаних джерел повинні бути достатніми для належного розкриття теми дипломної роботи (виходячи з обсягу дипломної роботи, 80-100 джерел).

Примітки. У роботі допускається використання приміток. Примітки до тексту, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1.…

2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують, і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Оформлення додатків. Додатки розташовуються після списку використаних джерел у порядку наведення посилань на них у тексті роботи з продовженням нумерації аркушів. При цьому кожен додаток починається з нової сторінки.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої відцентровано стосовно тексту сторінки. У правому верхньому куті рядка над заголовком з першої великої літери друкується курсивом слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

2.5. Допуск до захисту дипломної роботи

Рішення випускової кафедри щодо допуску або не допуску дипломної роботи студента до захисту приймається на засіданні кафедри за результатами попереднього захисту дипломної роботи.

Попередній захист дипломної роботи відбувається на засіданні випускової кафедри у присутності, як правило, наукового керівника.

Для проведення попереднього захисту дипломної роботи студента, який отримує ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістра:

− студент не пізніше, ніж за п′ять днів до дати проведення попереднього захисту, повинен подати на випускову кафедру дипломну роботу у друкованому вигляді, а також її електронний варіант у форматах *.doc, *.docx, *.rtf або *.pdf, які мають бути ідентичними;

− системний оператор Антиплагіатної системи відповідно до Порядку перевірки дипломних робіт студентів на наявність запозичень з інших документів перевіряє роботу та надає завідувачу кафедри протокол контролю оригінальності дипломної роботи;

− на засіданні кафедри студент робить доповідь за темою роботи.

Заслуховування виступу студента за темою роботи на засіданні кафедри під час попереднього захисту дає можливість виявити відповідність між затвердженою темою роботи та отриманими у роботі результатами, а також ступінь готовності самого студента до захисту. Під час доповіді на засіданні кафедри студент повинен коротко викласти мету роботи, постановку її задачі, методику проведення дослідження, отримані результати та висновки.

Після обговорення доповіді студента щодо актуальності, логічної завершеності праці, відповідно до вимог, що висуваються до її змісту та оформлення, а також аналізу протоколу контролю оригінальності дипломної роботи відповідно до Порядку перевірки дипломних робіт студентів на наявність запозичень з інших документів, кафедра ухвалює рішення про допуск дипломної роботи до захисту та надає рекомендації студенту до його виступу під час захисту.

Кафедра може ухвалити рішення щодо необхідності доопрацювання дипломної роботи та відкласти рішення про надання допуску до її захисту.

Рішення про допуск роботи до захисту підтверджується підписом завідувача кафедри на її титульному аркуші, а також записом у протоколі засідання кафедри. Витяг з протоколу засідання надається декану факультету не пізніше ніж за п′ять днів до дати захисту дипломної роботи в атестаційній комісії.

У виняткових випадках рішення про допуск роботи до захисту може бути прийнято на засіданні кафедри за відсутності студента за наявності друкованого варіанта роботи, позитивного відгуку наукового керівника, а також відсутності у тексті роботи запозичень відповідно до протоколу контролю оригінальності дипломної роботи.

У разі, якщо рішення кафедри про допуск дипломної роботи до захисту є негативним, кафедра встановлює, чи може студент у майбутньому подати до захисту цю ж саму роботу з доопрацюванням або він зобов’язаний виконати роботу за новою темою. Це, суворо мотивоване рішення кафедри, зазначається у протоколі засідання.

Студенти, дипломні роботи яких не були допущені до захисту, відраховуються з Інституту, при цьому вони мають право на захист дипломної роботи протягом трьох років після відрахування.

3. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ДИПЛОМНОЮ РОБОТОЮ

Для керівництва дипломною роботою призначається науковий керівник з науково-педагогічних працівників кафедри, які мають науковий ступінь та/або вчене звання.

Керівництво дипломною роботою здійснюється з метою надання студентові необхідної допомоги у процесі її виконання, а також здійснення контролю за дотриманням вимог до дипломної роботи.

Основними формами керівництва дипломною роботою є:

– попередні консультації;

– погодження плану дипломної роботи і затвердження календарного плану виконання дипломної роботи;

– поточні консультації;

– перевірка дипломної роботи;

– написання відгуку на дипломну роботу;

– консультація щодо захисту дипломної роботи в Екзаменаційній комісії.

Попередні консультації, зокрема, включають:

– загальну консультацію з поясненням основних вимог до дипломної роботи (форма виконання, обсяг, терміни написання, особливості змісту окремих розділів тощо);

– поради щодо бібліографії (необхідний обсяг нормативного матеріалу, основні монографічні роботи з теми, останні публікації в періодичних виданнях, зарубіжні джерела, методика складання списку джерел тощо);

– рекомендації щодо використання у дипломній роботі матеріалів юридичної практики (передусім неопублікованої) та інших матеріалів ілюстративного характеру.

У результаті попередніх консультацій студент має одержати чіткі і конкретні роз'яснення щодо змісту та форми дипломної роботи та її напрямів.

Погодження плану дипломної роботи і затвердження календарного плану виконання. Ця форма керівництва дипломною роботою передбачає:

– рекомендації студенту щодо опрацювання тих джерел, які необхідні для складання плану дипломної роботи;

– ознайомлення з планом дипломної роботи, що складений студентом;

– оцінка запропонованого плану; у разі потреби – формулювання зауважень і пропозицій щодо плану та їх обговорення зі студентом;

– вироблення і узгодження основного варіанта (кількох варіантів) плану дипломної роботи і визначення графіка її виконання.

Поточні консультації. Поточні консультації проводяться під час безпосереднього виконання студентом дипломної роботи, а також під час проходження практики, і можуть стосуватися:

– узагальнення юридичної, насамперед правозастосовчої практики та опрацювання інших матеріалів (розроблення анкет, їх заповнення, методика узагальнення, робота з архівними матеріалами тощо);

– використання практичних матеріалів у дипломній роботі (наведення витягів з процесуальних актів, статистичних даних, окремих положень щодо узагальнення правозастосовчої практики тощо);

– уточнення позиції студента щодо окремих спірних питань, які розглядаються в дипломній роботі;

– формулювання пропозицій щодо вдосконалення правових актів та юридичної практики, інших рекомендацій теоретичного та практичного характеру.

У результаті поточних консультацій студент має одержати від керівника конкретну допомогу у вирішенні тих питань, які виникають у нього в процесі підготовки першого варіанта дипломної роботи.

Перевірка дипломної роботи. Перевірка дипломної роботи починається з перевірки її первинного варіанта, підготовленого студентом, і здійснюється шляхом поетапної перевірки окремих його розділів (підрозділів).

Ознайомлюючись з текстом відповідного розділу (підрозділу), керівник формулює конкретні зауваження та інші міркування по тексту чи на окремому листку. Він дає загальну оцінку всього розділу, в якій, зокрема вказує:

– наскільки представлений варіант відповідає вимогам, встановленим до дипломних робіт;

– зауваження, які на думку керівника, обов'язково повинні враховуватися студентом при доопрацюванні;

– зауваження та рекомендації, які бажано врахувати для підвищення рівня дипломної роботи.

Після доопрацювання студент повторно подає керівнику лише ті частини дипломної роботи, яких безпосередньо стосувалися зауваження та рекомендації. Керівник, у разі потреби, формулює нові зауваження та рекомендації.

Якщо студент відмовляється враховувати зауваження чи рекомендації керівника дипломної роботи, останній попереджає студента про те, які наслідки, на його думку, це матиме – негативний відгук, негативна рецензія, зниження оцінки дипломної роботи під час її захисту тощо.

Результатом перевірки керівником одного чи кількох варіантів дипломної роботи є конкретні висновки щодо відповідності представленого варіанта тим вимогам, які ставляться до дипломних робіт в університеті.

Написання відгуку на дипломну роботу. Після подання студентом остаточного варіанта дипломної роботи керівник пише відгук на неї. Зміст такого відгуку залежить від конкретних висновків, які керівник зробив після перевірки остаточного варіанта дипломної роботи.

Якщо поданий варіант, на думку керівника, повністю відповідає вимогам, що ставляться до дипломних робіт, керівник у загальній формі відзначає це у відгуку і робить висновок про можливість допуску роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

Якщо поданий варіант, на думку керівника, в основному відповідає вимогам, що ставляться до дипломних робіт, він відзначає це у відгуку. Одночасно керівник може навести конкретні недоліки поданого варіанта роботи, а також вказати, які його зауваження не були враховані студентом. Наприкінці відгуку він робить висновок про можливість допуску дипломної роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

У випадку, *коли поданий варіант, на думку керівника, в цілому не відповідає вимогам*, що ставляться до дипломних робіт, він відзначає це у відгуку. Одночасно керівник зобов'язаний навести найбільш істотні недоліки поданого варіанта, а також вказати, які його зауваження не були враховані студентом. Наприкінці відгуку він робить висновок щодо неможливості допуску поданого варіанта дипломної роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

Наявність відгуку керівника на дипломну роботу є необхідною умовою передачі роботи на рецензування зовнішньому рецензенту та остаточного прийняття рішення кафедри про її допуск чи недопуск до захисту в Екзаменаційній комісії.

Консультація щодо захисту дипломної роботи в Екзаменаційній комісії.

Така консультація проводиться на прохання студента після ознайомлення студента та керівника з рецензією на дипломну роботу. Вона, зокрема, включає:

– ознайомлення студента із загальними вимогами щодо його виступу на засіданні Екзаменаційної комісії (план виступу, його обсяг, на що потрібно звернути особливу увагу тощо);

– пояснення щодо характеру та форми відповідей на можливі запитання після виступу на засіданні Екзаменаційної комісії;

– рекомендації щодо відповідей на ті зауваження рецензента, які є дискусійними.

У результаті наданої консультації студент повинен отримати конкретні рекомендації щодо захисту ним дипломної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії.

4. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ПУБЛІЧНИЙ ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

До публічного захисту дипломної роботи допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану та отримали позитивний відгук наукового керівника.

Науковий керівник, після надходження дипломної роботи на кафедру, надає відгук, у якому рекомендує або не рекомендує її до захисту *(див. додаток 2)*.

За наявності позитивного відгуку наукового керівника робота передається на рецензування рецензенту, визначеному кафедрою. До рецензування дипломних робіт можуть залучатися викладачі інших кафедр університету, науково-педагогічні працівники інших навчальних закладів, фахівці-практики у сфері, що пов'язана з темою

роботи.

Рецензент має визначити позитивні аспекти роботи, зокрема: глибину та самостійність дослідження, опанування спеціальної літератури, використання матеріалів практики, наявність висновків і пропозицій теоретичного та практичного характеру, наявність апробацій результатів дослідження тощо *(див. додаток 3).*

Недоліки, виявлені рецензентом під час ознайомлення з дипломною роботою, за своїм характером та змістом можуть розглядатись як:

– позиція рецензента щодо актуальності обраної студентом теми;

– оцінка рецензентом визначених студентом предмета, меж, мети та завдань дослідження, запропонованого ним плану (змісту) дипломної роботи;

– оцінка конкретної особистої участі автора в одержанні результатів, викладених у дипломній роботі;

– оцінка ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі;

– оцінка структури роботи, мови, стилю, грамотності викладу наукового матеріалу;

– висновок рецензента щодо наявності в дипломній роботі позитивних моментів; узагальнений виклад таких переваг;

– висновок рецензента щодо наявності в дипломній роботі недоліків, виклад недоліків у систематизованому вигляді з відповідними конкретними прикладами;

– визначення впливу позитивних аспектів та недоліків на оцінку дипломної роботи;

– остаточний висновок щодо ступеня відповідності дипломної роботи тим вимогам, які ставляться до такого виду робіт в університеті – «повністю відповідає», «в основному відповідає», «не відповідає»;

– пропозиція щодо можливої конкретної оцінки дипломної роботи з урахуванням її захисту в Екзаменаційній комісії – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Рецензія може бути написана рецензентом власноручно чи надрукована з обов'язковим зазначенням дати її написання та особистим підписом рецензента.

За наявності позитивного відгуку наукового керівника і позитивної рецензії рецензента дипломної роботи допускаються до попереднього захисту на засіданні кафедри. Попередній захист проводиться не пізніш як за два тижні до дня захисту дипломних робіт на засіданні Екзаменаційної комісії.

До попереднього захисту не допускаються:

– роботи, що не прийняті кафедрою;
– роботи, що не мають позитивного відгуку та/або позитивної рецензії;
– роботи, недопущені рішенням кафедри.

Попередній захист дипломних робіт є обов'язковим і здійснюється за такою процедурою:

1. Студент виступає з доповіддю, в якій надає загальну характеристику своєї роботи і презентує її основні результати.
2. Керівник надає стислу характеристику дипломної роботи та її автора.
3. Студент відповідає на запитання викладачів кафедри.

Рішення про допуск до захисту дипломних робіт приймається більшістю голосів членів кафедри.

У випадку негативної оцінки на попередньому захисті студентові надається не більше, ніж один тиждень для усунення виявлених недоліків, після чого проводиться повторний попередній захист дипломної роботи на кафедрі.

Допущені до захисту дипломної роботи разом із відгуками наукових керівників та рецензіями, а також списки допущених до захисту дипломних робіт із зазначенням теми, наукового керівника і рецензента, передаються до Екзаменаційної комісії за підписом завідувача кафедри.

Студенту надається можливість ознайомитися з рецензією. Слід

пам'ятати, що **дипломна робота без відгуку та рецензії до захисту не приймається**.

До дипломної (магістерської) роботи можуть додаватися інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної дипломної роботи – друковані статті за темою дипломної роботи, документи, що вказують на практичне застосування її положень.

Захист дипломної роботи проводиться за участю більшості від загального складу Екзаменаційної комісії. Атестація здійснюється відкрито і гласно. Бажаною є присутність на захисті керівників дипломних робіт. Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на захисті дипломної роботи, можуть вільно здійснювати аудіо- та/або відеофіксацію процесу атестації.

На захисті студенту надається слово для викладу основних висновків, зроблених ним під час дипломного дослідження, і відповідей на питання членів Екзаменаційної комісії та інших осіб, які присутні на захисті. Свій виступ студент може супроводжувати презентаційним матеріалом (9-12 слайдів, виконаних у редакторі PowerPoint або аналогічному). Для публічного виступу студенту надається 10-15 хвилин. Членам Екзаменаційної комісії надається роздатковий матеріал, який надає загальну характеристику проведеного дослідження (наприклад, титульна сторінка, зміст, вступ і висновки дипломної роботи).

Виступ студента на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії із захисту дипломної роботи повинен містити в собі: – чітке формулювання проблеми;

– обґрунтування її актуальності;

– визначення мети та задач наукового дослідження; – відомості про структуру роботи;

– викладення автором основних результатів та висновків, сформульованих у результаті дослідження.

Після виступу студента стисло оголошується зміст відгуку керівника і рецензії на дипломну роботу, а також заслуховується відповідь студента на зауваження, висловлені в рецензії. Члени Екзаменаційної комісії та інші присутні на захисті мають право ставити запитання студенту; студент повинен дати на них обґрунтовану, але лаконічну відповідь.

Дипломна робота оцінюється Екзаменаційною комісією з урахуванням її змісту і презентації студентом своєї роботи, а також з урахуванням висновків наукового керівника і рецензента.

Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при захисті дипломної роботи, приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голосів, голос голови є вирішальним.

Результати захисту дипломної роботи визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно». Критеріями оцінки є актуальність теми, теоретичній рівень, уміння вести публічну дискусію, аргументовано захищати свою позицію та висновки.

Оцінка «відмінно»:

– студент показав глибокі, вичерпні знання всього навчального матеріалу, розуміння сутності і взаємозв'язку явищ, процесів і подій, уміння використовувати системні наукові відомості, які отримані під час навчальної та практичної підготовки при обґрунтуванні змісту відповідей на головні і додаткові запитання;

– глибоке розуміння сутності та особливостей міжнародного публічного права, процесів формування і розвитку правових відносин у конкретних галузях права; розуміння значущості відповідних правових актів, уміння вирішувати практичні завдання, одержувати оптимальні результати у відповідності до теоретичних положень;

– наявність опублікованих тез доповідей;

– відгук керівника – оцінка «відмінно», а в рецензії – не менше, ніж «добре»;

– студент регулярно надавав керівникові для перевірки окремі її розділи, систематично відвідував його консультації;

– зміст і оформлення дипломної роботи відповідають встановленим вимогам;

– студент виконав роботу на основі самостійно отриманих даних;

– студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами Екзаменаційної комісії.

Оцінка « добре»:

– студент показав тверді і достатньо повні знання всього програмного матеріалу, який застосовувався у дипломній роботі, правильне розуміння сутності і взаємозв'язку явищ (процесів), що розглядаються; уміння самостійно з використанням сучасних методик аналізувати і застосовувати основні положення теорії для вирішення практичних завдань;

– наявність опублікованих тез доповідей;

– дипломна робота містить незначні помилки граматичного і синтаксичного характеру;

– студент дав послідовні, правильні конкретні відповіді на поставлені запитання при вільному усуненні зауважень про недостатньо повне і незначне висвітлення окремих положень при постановці додаткових запитань, при цьому допустив не більше двох неповних відповідей;

– у відгуку керівника на роботу і в рецензії дана оцінка не менше, ніж «добре»;

Оцінка «задовільно»:

– студент показав тверді знання і розуміння матеріалу, який застосовувався у дипломній роботі; правильні і конкретні, без грубих помилок відповіді на поставлені запитання для усунення неточностей та несуттєвих помилок у висвітленні окремих положень при додаткових запитаннях; уміння застосовувати теоретичні знання до вирішення основних практичних завдань; обмежено використовував аналітичний апарат при доведеннях;

– відгук керівника і рецензія – оцінка не менше, ніж «задовільно»;

– дипломна робота містить неточності та деякі помилки;

– студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами Екзаменаційної комісії, при цьому допустив не більше п'яти неповних відповідей.

Оцінка «незадовільно» :

– студент допускався грубих помилок у відповідях, показав недостатнє розуміння сутності питань, що висвітлюються, невміння застосовувати знання при вирішенні практичних завдань;

– відгук керівника і рецензії – оцінка «задовільно»; – дипломна робота містить велику кількість помилок;

– студент регулярно порушував терміни календарного плану виконання роботи і не виконував завдання наукового керівника без поважних причин.

Така дипломна робота має бути допрацьована і повторно винесена на захист. У цьому випадку студент може бути допущений до повторного виконання роботи і захисту її через рік.

Результати захисту дипломних робіт оголошуються у цей самий день після оформлення протоколів засідання Екзаменаційної комісії. Рішення Екзаменаційної комісії є остаточними і оскарженню не підлягають.

Додаток 1

Зразок титульного аркуша магістерської роботи

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ІМ. КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО

Кафедра управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності

На правах рукопису

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **«НАЗВА ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ»**

Виконав: студент V курсу, групи:

_____
(шифр групи)

081 Право_____
(шифр і назва спеціальності та спеціалізації)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис студента)

Керівник: _____
(наукове звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис наукового керівника)

Київ 2019

Додаток2

Зразок відгуку наукового керівника на магістерську роботу

ВІДГУК

наукового керівника

на магістерську роботу студента Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого МАУП

<u>Прізвище, Ім'я, По-батькові</u> на тему: «НАЗВА ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ»

Відгук наукового керівника магістерської роботи пишеться (друкується) в довільній формі висвітлює:

– актуальність наукового дослідження, відповідність змісту магістерської роботи до плану;

– ступінь самостійності у виконанні магістерської роботи;

– новизну поставлених питань та оригінальність їх вирішення, повноту і якість розроблення теми дослідження;

– вміння працювати з чинним законодавством та науковою фаховою літературою, рівень застосування автором теоретичних знань для вирішення конкретних практичних завдань;

– рівень оволодіння методами та інструментарієм дослідження;

– визначення глибини і комплексності підходу при аналізі правових, економічних, соціальних, політичних та управлінських процесів;

– логічність, послідовність, аргументованість, грамотність викладення матеріалу;

– відповідність встановленим вимогам; можливість практичного застосування випускної кваліфікаційної роботи або її окремих частин;

– позитивні сторони та недоліки;

– оцінку якості виконаної магістерської роботи та ефективності запропонованих заходів;

– висновок про те, якою мірою магістерська робота відповідає визначеним вимогам;

– рівень підготовки випускника до виконання професійних функцій.

Обов'язково зазначається чи допускається робота до захисту.

Науковий керівник:

Посада,

Науковий ступінь, вчене звання _____

_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Додаток3

Зразок рецензії на магістерську роботу

РЕЦЕНЗІЯ
на магістерську роботу студента Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого МАУП
Прізвище, Ім'я, По-батькові на тему: «НАЗВА ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ»

Рецензія на магістерську роботу пишеться (друкується) в довільній формі і за змістом має висвітлювати:

– актуальність теми;

– коротку характеристику структури роботи за розділами та якість її оформлення;

– висновок про відповідність змісту магістерської роботи її завданням;

– ступінь використання автором останніх досягнень науки та практики;

– позитивні сторони, недоліки та зауваження до магістерської роботи;

– форми і методи, застосовані при вивченні та опрацюванні матеріалів;

– загальна оцінка про відповідність роботи встановленим вимогам та її цінність для практичного застосування;

– методика вивчення та опрацювання матеріалів дослідження;

– наявність у роботі певних рекомендацій та їх обґрунтування;

– загальний висновок про те, наскільки підготовлений студент до самостійної роботи як фахівець.

Рецензентом обов'язково виставляється оцінка магістерської роботи: за бальною (0-100) системою / традиційна оцінка ("незадовільно", "задовільно", "добре", "відмінно") / та відповідна оцінка за шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). Наприклад: *«За результатами рецензування роботу можна оцінити на 90/«відмінно»/А.*

Рецензент:
Посада,
науковий ступінь, вчене звання _____
_____
_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Підпис рецензента обов'язково засвідчується печаткою установи за місцем його роботи!

Примітка: рецензентом не може бути особа без наукового ступеня та/або вченого звання за напрямом підговки магістерської роботи, також рецензент не може бути співробітником МАУП чи його філій (ні штатним, ні за сумісництвом).

Додаток 4

Зразок оформлення списку використаних джерел

ОФОРМЛЕННЯ
списку використаних джерел за ДСТУ 8302:2015
та відповідно до Наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.

КНИГИ

Однотомні видання

Один автор

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.

Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ: Алерта, 2012. 216 с.

Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України: монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ, 2008. 369 с.

Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с.

Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / вступ. ст. Н. И. Панова; пер с итал. М. М. Исаев. Киев: Ин Юре, 2014. 240 с.

Кузніченко С. О. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»: наук.-практ. комент. / Одес. держ. ун-т внутр. справ. Харків: Право, 2015. 164 с.

Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процессуального кодексу України: із змін. та допов. на 12 березня 2016 р. 12-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність, 2016. 810 с.

Johnson L. K. Bombs, bugs, drugs and thugs: intelligence and America's quest for security. New York; London: New York University Press, 2000. 326 p.

Два автори

Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.

Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах: практ. посіб. Харків: Право, 2011. 136 с.

Петришина М. О., Петришин О. А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. Харків: Право, 2016. 44 с.

Три автори

Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.

Сичевський В. В., Харитонов Є. І., Олєйніков Д. О. Науково-практичний коментар до розділу І Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України). Харків: Право, 2016. 232 с.

Чотири і більше авторів

Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.

Постклассическая онтология права: монография / С. И. Максимов и др.; Санкт-Петербург гос. ун-т; под. общ. ред. И. Л. Честнова. Санкт-Петербург: Алетейя, 2016. 688 с.

Hubbard R. G., Koehn M. F., Omstein S. I. et. al. The mutual fund industry: Competition and investor welfare. New York, NY: Columbia University Press, 2010. 256 p.

Без автора

Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. монографія / за наук. ред. Д. В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с. (Серія «Наукові праці кафедри господарського права Національного університету «Юридична академія

України імені Ярослава Мудрого». Т. 1).

Правове виховання в сучасній Україні: монографія / за заг. ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, О. Г. Данильян. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2013. 440 с.

Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с.

Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Дакор, 2016. 496 с.

Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 вересня 2016 р.). Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2016. 432 с.

Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Генеза, 2004. 736 с.

Багатотомні видання

Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. 576 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с.

Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: у 4 т. / за ред. О. В. Стовби. Харків: Апостиль, 2015. Т. 2. 329 с.

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) [та ін.]. 848 с.

Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.

ІНШІ ВИДАННЯ

Дисертації

Головкін Б. М. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: дис. … д-ра юрид. наук. Харків, 2011. 406 с.

Костенко В. О. Економіко-правове забезпечення використання та охорони земель: дис. … канд. юрид. наук. Харків, 2015. 183 с.

Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation. Albany, NY, 1998.

Автореферати дисертацій

Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. … д-ра юрид. наук. Харків, 2010. 36 с.

Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України: автореф. дис. … канд. юрид. наук. Харків, 2016. 24 с.

Архівні документи

Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.

Наукове товариство ім. Шевченка. *Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України*. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лєпіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. *ЦДАГО України*. Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71.

ЧАСТИНА ВИДАННЯ

Розділ книги

Борисова В. И. Право частной собственности в системе социально-экономических прав и свобод граждан и пути его реализации. *Харьковская*

цивилистическая школа: право собственности: монография / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99.

Даньшин І. М. Злочини проти громадського порядку та моральності. *Кримінологія. Загальна та Особлива частини*: підручник / за ред. В. В. Голіни. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145.

Хряпінський П. Кримінально-правові засоби заохочення у публічному праві України. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані*: монографія / за ред.: О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 87–109.

Тези, доповідь з матеріалів конференції, круглих столів

Данильян О. Г., Дьобань О. П. Досвід удосконалення органів державної влади в європейських країнах та можливості його використання в Україні. *Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні*: матеріали XXII Харків. політолог. Читань (м. Харків, 21 трав. 2009 р.). Харків. 2009. С. 47–49.

Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лютого 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.

Стаття з довідкового видання

Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550.

Bergmann P. G. Relativity. *The New Encyclopedia Britannica*.Chicago, IL: Encyclopedia Britannica, 1993. Vol. 26. P. 501–508.

Стаття з продовжуваного видання

Гетьман А. П., Лозо В. І. Державно-правові проблеми подолання екологічної кризи в епоху глобалізації. *Проблеми законності*. Харків. 2013. Вип. 123. С. 65–77.

Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України.* Харків, 2010. № 2. С. 28–39.

Семенюк О. Г. Заходи безпеки в системі охорони державної таємниці. *Держава і право. Юридичні науки*. Київ, 2016. Вип. 72. С. 152–166.

Стаття з періодичного видання (журнал, газета)

Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. *Право України*. 2009. № 10. С. 57–60.

Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 84–88.

Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. *Голос України*. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7.

Benjamin A. C. The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. *Journal of Higher Education*. 1960. Vol. 31, No. 9. P. 471-480.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків; м. Костянтинівка, Сектор «С» АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf. (дата звернення: 15.02.2017).

Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. *Теорія і практика правознавства:* електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016).

Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 135. С. 39–51. doi: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852.

Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/ D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282 (дата звернення: 17.03.2017).

Trammell A. Magic: The gathering in material and virtual space: An ethnographic approach toward understanding players who dislike online play. Meaningful Play 2010: October 21-23, 2010, East Lansing, MI. URL: http://meaningfulplay.msu.edu/proceedings2010/mp2010_paper_42.pdf (Last accessed: 17.03.2017).

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П. М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с.

Конституційний Суд України: рішення, висновки / відп. ред. А. С. Головін; уклад.: К. О. Пігнаста, О. І. Кравченко. Київ: Логос, 2011. Кн. 10. 431 с.

Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1998 р. № 1099. *Офіційний вісник України*. 1998. № 28. Ст. 1062.

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Голос України*. 2015. 10 черв. (№ 101). С. 4.

Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. *Освіта*. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.

Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у ред. наказу від 26.12.2012 р. № 1950/5). *Офіційний вісник України*. 2013. № 3. Ст. 91.

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення: 17.03.2017).

Податковий кодекс України: проект Закону України. URL: http://minfin.gov./control/uk/publish/category/main?cat_id=71375.

Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: від 15.09.2016 р. № 5132. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/ webproc4_1?pf3511=60035 (дата звернення: 17.03.2017).

Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18 (дата звернення: 17.03.2017).

Ухвала апеляційного суду Полтавської області від 27 серпня 2014 р., судова справа № 551/818/14-к. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/41131992# (дата звернення: 17.03.2017).